

✓ บรรดาศักดิ์พ่อค้าของเมืองเชียงใหม่สมัยก่อน

สมัยก่อนข้าราชการมักได้รับบรรดาศักดิ์เป็นขุน หลวง พระ พระยา เจ้าพระยา แต่ก็มีประชาชนที่ไม่ได้เป็นข้าราชการทำคุณประโยชน์ให้กับราชการจะได้รับการเสนอชื่อรับบรรดาศักดิ์ด้วยเช่นกัน ในเชียงใหม่พ่อค้าชาวจีนที่ก่อสร้างสร้างตัวจนภายหลังได้ช่วยเหลือราชการในยุคแรกๆ ที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป คือ หลวงอนุสารสุนทร (สุนั อี้ แซ่ฉั่ว) ขุนศรีบุรีภริมย์ (พุก บุรี) น้องชายของ นางคำเที่ยง ภรรยาของหลวงอนุสาร, ขุนศิริรัตนธำรง (บุญศรี ศิริรัตน์) หรือ หลวงปราณี นรากร-(ตรี มัง-วริสวรรณ)

พ่อค้าที่ได้รับบรรดาศักดิ์ในรุ่นแรกๆ ของเมืองเชียงใหม่อีกส่วนหนึ่ง ที่มีชื่อบรรดาศักดิ์คล้องจองกันคือ หลวงประเทศจีนจร, หลวงนิกรจีนกิจ และหลวงสุนทรพานิช ซึ่งแต่ละท่านได้ทำคุณงามความดีช่วยเหลือส่วนรวมของเมืองเชียงใหม่ไว้มากมาย

ตามประวัติบอกว่า หลวงนิกรจีนกิจ เดิมชื่อ นายบุญมา แซ่โค้ว (นิกรพันธ์) บิดาเป็นชาวจีนและเป็นหลานของหลวงไชยวารี ซึ่งเป็นนายอากรสุราอยู่ที่เมืองนครชัยศรี มารดาชื่อนางบุญรอด เกิดเมื่อปี พ.ศ.2402 พระยาเทพประษฐน (พุ่ม ศรีไชยยันต์) ข้าหลวงใหญ่ที่มาประจำที่นครเชียงใหม่ ได้นำตัวนายบุญมา ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลานมาอาศัยอยู่ที่เชียงใหม่ด้วย ขณะนั้นอายุประมาณ 17-18 ปี โดยครั้งแรกฝากให้เข้าทำงานกับ หลวงอุดรภักดิ์พานิช (อุเต็ง แซ่เตย) เจ้าของห้างกิมแซ่งหลี ภายหลังพระยาเทพประษฐน ได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาพลเทพและเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ ตามลำดับและย้ายไปรับตำแหน่งที่กรุงเทพฯ นายบุญมาไม่ได้ติดตามไปด้วย ยังคงอาศัยอยู่ที่นครเชียงใหม่ และแต่งงานกับ แม่คำต้อย ไม่นานแม่คำต้อย เสียชีวิต จึงแต่งงานใหม่กับแม่จันทร์ พี่สาวของแม่คำต้อย

นายบุญมา มีชื่อเล่นว่า "หมาขาว" เนื่องจากเป็นหลานของข้าหลวงใหญ่ จึงมีโอกาสเข้าออกคุ้มหลวงของพระเจ้าอินทวิชยานนท์อยู่เสมอ จึงคุ้นเคยกับเจ้าแก้วนารีธำรงตั้งแต่วัยเด็ก และเป็นเพื่อนของ จินไต้ยั้ง แซ่ตัน (หลวงประเทศจีนจร) และ จินสุน (หลวงสุนทรพานิช) ได้ชักชวนมาร่วมงานที่ ห้างแซ่งหลี ทำให้กิจการของห้างมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น อันห้างแซ่งหลีนี้ได้ชื่อว่าเป็นห้างใหญ่ในสมัยนั้น มีเครื่องอุปโภคบริโภคครบครัน เช่น ตะเกียงลาน ตะเกียงเจ้าพระยุ เครื่องกระป๋องจากต่างประเทศ ต่อมานายบุญมา มีกิจการของตนเอง ชื่อ ห้างยงไต้เอง อยู่ถนนท่าแพ เป็นห้างใหญ่เช่นกัน

ระหว่างปี พ.ศ.2436-2442 พันเอกพระยาทรงสุรเดช (อัน บุญนาค) มาดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงใหญ่ พ่อค้าจีนทั้งสามได้ช่วยเหลือราชการหลายอย่าง พระยาทรงสุรเดช จึงเสนอชื่อพ่อค้าทั้งสามคนเป็นกรรมการพิเศษของเมืองเชียงใหม่ดังกล่าวข้างต้น

หลวงนิกรจีนกิจและนางคำต้อย มีบุตรธิดา 7 คนคือ นายขุนไพบู่ นิกรพันธ์ (สมรสกับนางกิมเน้ย แซ่ตัน บุตรของหลวงประเทศจีนจร ต่อมาสมรสกับนางต่อมแก้ว) นางสาวทุเรียน

นิกรพันธ์, นายขุนเอง นิกรพันธ์ (สมรสกับนางบัวผัน ทิพยมณฑล เจ้าของคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ ที่แยกกลางเวียง) นางฟองแก้ว นิกรพันธ์ นายขุนเพชร นิกรพันธ์ (สมรสกับนางจันทร์แก้ว อั้งก็เอง) นายขุนเลง นิกรพันธ์และนายยุ่นอ้ว นิกรพันธ์

หลวงนิกรจีนกิจ ได้มอบที่ดินให้สร้างโรงเรียนจีนเป็นแห่งแรกของนครเชียงใหม่ และร่วมตั้งโรงเรียนชื่อโรงเรียนอ่าวเองสอนภาษาจีนแก่ลูกหลานชาวจีนในเชียงใหม่ หลวงนิกรจีนกิจเสียชีวิตปี พ.ศ.2466 (ประวัติหลวงนิกรจีนกิจ ลูกหลานจัดพิมพ์)

ชาวจีนที่ได้รับบรรดาศักดิ์ในรุ่นหลังๆของเชียงใหม่ที่เป็นที่รู้จักกันคือขุนอนุพลนคร ขุนอนุการราชกิจและขุนอนุกร

ขุนอนุพลนคร เดิมชื่อ กิมซิว แซ่ฉิม เป็นตระกูลนิมานันท์ หลานปู่ของขุนอนุพลนคร คนหนึ่งคือคุณอมรพันธ์ นิมานันท์ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ขุนอนุพลนคร มีบ้านพักและร้านค้าขายรถจักรยานอยู่ถนนเจริญเมือง บริเวณร้านชั้นเชิงเหล็กในปัจจุบัน ขุนอนุพลนครได้ชื่อว่าได้สะสมความมั่นคงไว้ไม่น้อยหน้าผู้อื่น ชื่อที่ดินบริเวณอำเภอทางดงไว้จำนวนมาก

บิดาของขุนอนุพลนครคือ นายเซ่งโสก แซ่ฉิม เป็นต้นตระกูล "นิมานันท์" อพยพมาจากเมืองจีน คำชายผ้าฝ้ายอยู่ที่ย่านวัดเกตการาม ชื่อร้านกวางเอี้ย ติดริมแม่น้ำปิง ตรงข้ามร้านอาหาร นายเซ่งโสก สมรสกับ แม่วันดี มีบุตรธิดา 5 คนคือ

นางเต้า สมรสกับนายจิงกอก แซ่โต้ว เป็นต้นตระกูลตุวานนท์ มีบุตรธิดารวม 2 คนคือแม่บัวตองและนายทิวศิลป์ ตุวานนท์

แม่บัวตอง สมรสกับนายกิมเหลียง แซ่โจ้ จันตระกูลโกลานันท์ บุตรธิดาคือนายดุสิตและนางกิมเอียง เจ้าของร้านวิศาลบรรณาการ

นายทิวศิลป์ ตุวานนท์ นั้นมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป มีบุตรธิดา 6 คน คนหนึ่งคือ ดร.นิพนธ์ ตุวานนท์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- นายบุญมี ซึ่งรับช่วงดูแลร้านกวางเอี้ยต่อจากบิดา บุตรธิดา 8 คน หลานนายบุญมีคนหนึ่งคือคุณอรวรรณ นิมานันท์ ประธานชมรมมัคคุเทศก์และการท่องเที่ยวเชียงใหม่

- นายกิมซิว ต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็น "ขุนอนุพลนคร" เล่ากันว่าขุนอนุพลชอบด้านการเมือง แต่สมัยนั้นไม่มีโอกาส ดังนั้นภายหลังจึงให้บุตรชาย คือ นายวรศักดิ์ นิมานันท์ เล่นการเมืองแทน ขุนอนุพลนคร มีบุตรธิดารวม 4 คนคือ นายเซ่งเน้ย, นายทองอยู่, นางเซ่งลั้ง และนายเซ่งอี่ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นวรศักดิ์ สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตามนโยบายของ

จอมพล ป.พิบูลสงคราม

ขุนอนุพลนคร นอกเหนือจากจำหน่ายรถจักรยานที่ร้านถนนเจริญนคร ที่เป็นร้านชั้นเชิงเหล็กในปัจจุบันแล้ว ยังไปบุกเบิกทุ่งนาและซื้ออีกบางส่วนที่เขตอำเภอทางดงไว้เป็นพันไร่ และได้วางตัวเป็นที่เคารพนับถือของชาวทางดงในละแวกนั้น มักเรียกว่า "พ่อขุน" คราใดมีเหตุทะเลาะเบาะแว้งหรือวิวาทกระบือหายก็มักมาให้ขุนอนุพลนครช่วยเหลือ ที่ดินที่ทางดงนี้ใช้เป็นที่พักอาศัยของครอบครัวสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วย ต่อมาเมื่อมีการสนับสนุนปลูกยาสูบในเชียงใหม่ ขุนอนุพลนครได้ขุบปลูกไผ่ยาสูบและซื้อเตาต้มไผ่ยาที่อำเภอพร้าว ขณะนั้นอายุ 50 เศษแล้ว ต่อมาจึงมอบให้นายวรศักดิ์ บุตรชายคุมกิจการแทน ก่อนหน้านั้นถนนเข้าอำเภอพร้าวยังไม่มี ขุนอนุพลนคร ได้ตัดถนนสำหรับรถบรรทุกวิ่งขนส่งไผ่ยา ต่อมาเมื่อมีรถโดยสารสายพร้าวขอใช้เส้นทางจึงมีการเก็บเงินค่าผ่านทาง ภายหลังชาวบ้านไม่ยอมจ่ายเงินมีการฟ้องร้องกันขึ้นและศาลสั่งให้เป็นทางสาธารณะในที่สุด ซึ่งถนนสายนี้ส่วนหนึ่งผ่านที่ดินของขุนอนุพลนคร

นายวรศักดิ์ คุมกิจการยาสูบแทนบิดา แต่ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ด้วยขึ้นขอขมการเมือง จึงลงเล่นการเมืองและได้รับเลือกเป็นผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่ระยะหนึ่ง นายวรศักดิ์ มีบุตรธิดา รวม 5 คน

คนหนึ่งคือ นายกิมไล่ ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น "กำธร" เป็นเจ้าของร้านปิ่นกำธร บริเวณถนนช้างม้อยติดกับถนนราชวงศ์ ต่อมาสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีผู้เช่าทำโรงแรมชื่อโรงแรมกำธร นายกำธร เป็นบิดาของแมนนิภา และ แมนนิภา นิมานันท์ สมรสกับนายทิวศิลป์ ตุวานนท์ บุตรธิดา 5 คน(ยายชีวเอียง โกลานันท์, สัมภาษณ์)

ขุนอนุการราชกิจ ชื่อเดิม คือ ตัวเท่า แซ่ตั้ง เป็นต้นตระกูล ต้นสุหัช อาชีพค้าผ้าฝ้าย ต่อมาค้าเหล็ก มีร้านค้าอยู่ถนนเจริญเมือง ถัดจากร้านของขุนอนุพลนครไปทางตะวันออก ก่อนถึงแยกสันป่าข่อย ปัจจุบันคือ บริเวณร้านจ้งหย่งเอง

ขุนอนุกร เดิมชื่อ บุญเย็น แซ่ฉิม บิดาแซ่ฉิม เป็นตระกูลนิมากร เป็นญาติกับขุนอนุพลนคร คือมารดาของขุนอนุกรคือ แม่เฒ่าไหว เป็นพี่ของแม่วันดี แม่ของขุนอนุพลนคร มีบ้านและร้านค้าอยู่ถนนท่าแพ ติดคลองแม่ข่าด้านตะวันออก คำผ้า ฝ้าย ปัจจุบันยังคงสภาพอาคารเก่าให้เห็นอยู่ แต่ด้านหน้าเปลี่ยนแปลงและปรับเป็นร้านอาหาร (ยายชีวเอียง โกลานันท์, สัมภาษณ์)

บรรดาศักดิ์พ่อค้าเชื้อสายจีนกลุ่มนี้ เชื่อว่าเป็นรุ่นสุดท้ายก่อนที่จะมีการยกเลิกการใช้บรรดาศักดิ์ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ประมาณปี พ.ศ.2481 และทางราชการยินยอม ให้ใช้บรรดาศักดิ์เป็นนามสกุลได้ เช่น พระยาอนุมาณราชธอน ใช้นามสกุลอนุมาณราชธอน หลวงอุปโยคิน ลูกหลานใช้นามสกุล อุปโยคิน,ขุนกัณชนะนนท์ ใช้นามสกุล ชนนะนนท์ เป็นต้น

พ.ต.ท.อนุ เนินหาด รอง ผกก.สส.สภ.อ.ทางดง

(อบรม ร.ร.ผู้กำกับ)